

איך זה להיות עץ / דתיה בן-דור

פעם שאלתי עץ: "עץ, איך זה להיות עץ?"
"אתה נדאי מתלוצץ" - אמר העץ.
"לא ולא", אמרתי - "ברצינות גמורה, זה טוב או רע?"
"רע!" תמה העץ. "מדוע?"
"ולא אכפת לך שאתה תקוע כל השבוע?"
"אינני תקוע, אני הרי נטוע!"
"ולא מתחשק לך לפעמים ללכת לבקר חברים
או לראות מה נשמע במקומות אחרים?"
"אין לי כל צורך לנוד ולנוע. צפרים מזמרות לי באפן קבוע
פרפרים לי נושקים, מלטפת הרוח, ולנגד עיני- כל האפק פתוח."
"ובליזה, כשכלם ישנים - אז מה?"
"בליזה אני מאזין לדממה, ושומע איך נושמת האדמה,
איך פרות מבשילים, איך יורדים הטללים
ובתוך ענפי ישנים גוזלים ואני שומר על שנתם."
"אני אוהב אותך עץ" - אמרתי
והלכתי אל גני
ונטעתי לי עץ
מול חלוני.

משימות

1. עברו באצבע על הקווקוו המרמז על הצורה החיצונית של השיר.
האם יש משמעות לצורה החיצונית של השיר?
2. א. שיר זה הוא דו-שיח. כיצד אנו יודעים זאת?
ב. מי הם הדוברים בשיר?
ג. התחלקו לזוגות, ודקלמו את השיר כשאתם מקפידים על דו-שיח.
3. מדוע העץ אינו מרגיש צורך לנוד ולנוע לפי השיר? מדוע אין לעצים צורך לעשות זאת במציאות?
4. העצים תורמים רבות לעולמנו, היכן תרומה זו מוזכרת בשיר?
5. כתבו מילה נרדפת לכל אחת מהמילים שלפניכם.
מְתְלוֹצֵץ, תְּמָה, לְנוּד וְלָנוּעַ, לְנֶגֶד עֵינַי, מְאֲזִין, דְּמָמָה
6. א. המילים שלפניכם בנויות מכינויים חבורים. פרקו אותן.
עֵינַי, עֲנָפִי, גְּנִי, חֲלוֹנִי
ב. מיינו את המילים לשתי קבוצות, וציינו לפי מה מיינתם אותן.
7. א. העתיקו מהשיר את המילים השייכות לגוף ראשון יחיד "אֲנִי".
ב. העתיקו מהשיר את המילים השייכות לגוף שני יחיד "אַתָּה".
ג. העתיקו מהשיר את המילים השייכות לגוף שלישי רבים "הֵם".

פוטוסינתזה היא תהליך המתבצע בכל הצמחים הירקיים (בהם העצים) בנוכחות אור השמש. בתהליך זה קולט הצמח מים ופחמן דו-חמצני, ובהשפעת אור השמש הוא מניצר גלוקוזה (סכרים) ופולט חמצן. תהליך הפוטוסינתזה הוא תהליך חשוב מאין כמותו לקיום החיים על פני כדור הארץ.

עץ אחד בלבד מנקה, מסנן ומטהר כמיות עצומות של אויר מזהם, סופג קילוגרמים רבים של אבק ובמהלך כל חייו מניצר מאות קילוגרמים של חמצן וקולט טונות רבות של פחמן דו-חמצני. ככל שהעץ גדול ובוגר יותר ונושא עלים רבים יותר, כך השפעתו גדולה יותר. ומכאן נובעת החשיבות של השמירה על העצים הבוגרים.

ערוך מתוך "עצים: היצורים החיים המופלאים או למה חשוב לחבק עצים?" ישראל גלון, דגנית עצמון, עלון דע-גן 4, 2011.

לפי קטע זה, מהי תרומתם הגדולה ביותר של העצים? ערכו רשימה של דברים נוספים שבהם מורגשת תרומתם של העצים לאדם.

העץ הבוכה / מעבד מתוך "עץ הדבדבנים", שחר פהן אידה

השמעתם, ילדים, מימכם על עץ בוכה?

אני שמעתי. הסכיתו, ואספר לכם את ספור העץ הבוכה. לסבי היתה חצר מטפחת, ובפנת החצר, על שפת הגדר, צמח לו עץ תות יפה וירק, עץ עתיק יומין שזכור לי עוד מימי ילדותי. אהבנו את העץ – לשחק בין ענפיו, להסתתר בצלו, ולאכל את פרותיו המתוקים. והנה, בקר אחד הגיעו פועלים ובידיהם גרזנים, מסורים ומזמרות. "באנו לגדע את העץ," אמרו מיד ללא הסוס ובלי הקדמות. "אנו רוצים להרחיב את הכביש, והעץ מפריע." סבא יצא בריצה מהבית והתחיל להתנכח עם הפועלים, וכל הילדים נצבו סביב העץ כחומת מגן ולא נתנו להם להתקרב אליו. הפועלים עזבו בהבטיחם שלמחרת ישובו בלונת תגברת כדי לגדע את העץ. באותו הלילה, כשכלם כבר ישנו, לא הצלחתי להרדם. שמעתי קול בכי עמוק, בכי של רשורש עלים וענפים. הלכתי אחר הקול, והנעתי לעץ התות העתיק, שעמד בפנת החצר, על שפת הגדר. עמדתי לידו, לטפתי את גזעו, והבטחתי לו: "אילגי היקר, לעולם לא נתן לגדע אותך. אנא, אל תבכה..."

משלחת שכנים, ובראשה סבא, מהרה השכם בבקר אל בית העירייה כדי לבטל את רע הגזרה, והילדים נותרו כדי להגן על העץ, כפי שהבטחתי. פעבר שעות אחדות הגיע שליח מטעם "החברה להגנת הטבע", ועמו נציג "רשות הגנים", והם סיעו לנו בבטול הגזרה.

העץ נצל! בלילה ההוא נרדמתי וחיוך על שפתי, ולא לפני שנפרדתי בברכת "לילה טוב" מעץ התות שאהבתי. ואני יכול להשבע שראיתי את העץ מחיך אלי, מרכין את צמרתו ולוחש: "תודה!"

משימות

1. חלקו את הסיפור לשלושה חלקים: **פְּתִיחַ**, **גּוּף** (בעיה, רצף סיפורי ופתרון הבעיה), **סִיּוּם**. רשמו את השורות המתאימות. לכל חלק שציננתם העתיקו את המאפיינים הבונים אותו. **פתיח:** העתיקו את מילות הזמן, את שמות התואר ואת המקום, וציינו את הדמויות הקשורות בחלק זה. **גוף:** העתיקו את הבעיה, את הגורמים העוזרים ואת פעולותיהם. כמו-כן העתיקו משפטי דו-שיח, וכן משפט המציין את פתרון הבעיה. **סיום:** תארו את הסיום.

2. מה פירוש המילה **לְגַדֵּעַ** בשורה 6?

- א. לגזום ב. לגרות ג. לקטוף

3. מדוע רצו הפועלים לגדוע את העץ?

4. ציינו את כל הגורמים שעזרו לפתור את הבעיה.

5. מה עשו הילדים כדי להגן על העץ?

6. מה המסר של הסיפור?

- א. צריך להתנגד בכל פעם שפועלים באים לכרות עץ.
ב. אפשר להגיע למטרה אם מאחדים כוחות ופועלים בשיתוף פעולה.
ג. תמיד יש אנשים שמוכנים לעזור לפתור בעיות.

חלק מהתשובות עשויות להיות נכונות, אבל הן אינן המסר.

7. מה היה יחסו של הילד לעץ?

8. מי מספר את הסיפור? ובאיזה שלב מחייו הוא חווה את החוויה?

9. כתבו את הפירוש של כל מילה או ביטוי. תוכלו להיעזר במשפטים..

מַרְכִּין צְמֵרְתוֹ **הַסְכִּיתוּ** **סִיעוּ**

מְטַפַּחַת **עֵתִיק יוֹמִין**

1. כְּשֶׁהֵעָץ עָמוּס בְּפֵרוֹת, הוּא מַרְכִּין אֶת צְמֵרְתוֹ מְרֹב כְּבֹד.
2. הֵיטָה דְמָמָה בְּחֶדֶר, וְכֵלֶם הַסְכִּיתוּ לְסִיפּוֹר.
3. אַחֵי סִיעַ לִי לְהַעֲבִיר אֶת הַשְּׁלֶחַן לְחֶדְרוֹ.
4. הָעָץ הָזֶה נִשְׁתַּל לְפָנַי מִסֵּפֶר דּוֹרוֹת, וְהוּא עֵץ עֵתִיק יוֹמִין.
5. אִמָּא מְקַפֵּידָה לְהַחֲלִיף צְמָחִים בְּגִנָּה, וְזוֹ נִרְאִית תְּמִיד מְטַפַּחַת בְּכָל עוֹנוֹת הַשָּׁנָה.